

POZNEJME UKRAJINU
SBÍRKA, INFORMAČNÍCH A ČASOVÝCH
POJEDNÁNÍ O UKRAJINSKÉ OTÁZCE.

MYCHAJLO HRUŠEVSKÝJ:
**UKRAJINA
A RUSKO**

ČESKÁ SERIE

Číslo 10.-11.

SRPEN

1 9 1 9

Русский
Заграничный Исторический
Архивъ
ПРАГА
No. 7967.
Ruský

Zahraníční historický

Archiv

KYJIV-PRAHA

Cena 2 K.

NÁKLADEM UKRAJINSKÉHO VYDAVATELSKÉHO
DRUŽSTVA „ČAS“, KYJIV-PRAHA. TISKEM LIDOVÉ
KNIHTISKÁRNY J. SKALÁK A SPOL. PRAHA II,
HYBERNSKÁ 7.

Rh 4961m

SK ČSSR

**SLOVANSKÁ
KNIHOVNA
V PRAZE**

SLOVANSKÁ KNIHOVNA
3186079912

305844

684420

ÚVODEM.

Předkládáme zde české veřejnosti příspěvek k velmi důležitému rusko-ukrajinskému problému, znázorněnému v nejdůležitější jeho vývojové fási revolučního období.

Toto pojednání jest z řady časových úvah známého ukrajinského historiografa a předního politického činitele v nejnovějších osvobozenských dějinách Ukrajiny — p r o f. M. H r u š e v s k é h o, z nichž probrán byl poslední zápas Ukrajinců za politickou a národní samostatnost v chronologickém postupu a věcně-objektivní vědeckou metodou.

Z cyklu těchto úvah uveřejněna jest zde ona, v níž líčí se nejdůležitější období rusko-ukrajinských vyjednávání o vzájemném politickém poměru mezi osvobozující se Ukrajinou a Novým Ruskem.

Z tohoto výkladu zřejmě vidno, kdo znemožňoval rusko-ukrajinské vyrovnání. Nebyla to rozhodně Ukrajina, jež zavinila pozdější osudný průběh událostí ve Východní Evropě. Naopak tradiční ruský státně-politický centralism a naprosté nepochopení pro nacionálně-emancipační snahy neruských národů bývalé carské říše, tudíž nepochopení reelně politického významu tolik akutního hesla sebeurčení národů — přivodil hlavně ruskou katastrofu a dnešní naproštý úpadek Ruska.

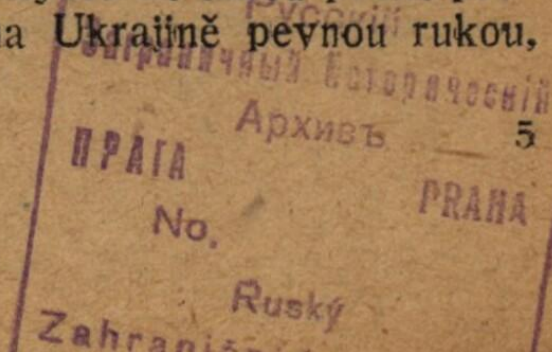
Ukrajinská otázka tvoří osu východo-evropského problému, neprávem dosud a pořád nazývaného ruským problémem. Bez Ukrajiny a tím méně proti ní tento problém nemůže býti nikdy a nijak rozřešen. Na to by se mělo pamatovati nyní, když v Paříži přichází právě na přetřes východo-evropský problém...

Redakce.

Dohoda ukrajinsko-ruská.

Dorozumění Ukrajinské Ústřední Rady se Zatímní vládou ruskou dokonané vyjednáváním předsednictva Ukrajinské Ústřední Rady a Generálního Sekretariátu se zástupci tehdejší vlády, ministry Kerenským, Tereščenkem a Čeretelim 29. a 30. června 1917, zahájilo nové období v životě Ukrajiny. Organisované ukrajinské občanstvo, postavené předcházející odpovědí Zatímní vlády ruské na národní ukrajinské snahy v napiaté styky, přecházelo touto dohodou na půdu těsného svazu a spolupracovníctví. Socialističtí ministři, zvláště nejvlivnější tehdy ve věcech vnitřní politiky Ir. G. Cereteli, dosti rychle pochopili chybu, již se Zatímní vláda dopustila pod vlivem centralistů ze strany kadětů. A pochopivše ji, rozhodli se napravit ji rozsáhlým a plným dorozuměním s Ukrajinskou Ústřední Radou, to jest úplným uspokojením autonomních snah ukrajinského občanstva.

Nějakou dobu pokoušela se Zatímní vláda vyjít z takto se vytvořivšího položení cestou kompromisu, obapolného sblížení atd. Takový ráz měla její výzva k Ukrajincům, a potom rozhodnutí poslati do Kyjeva delegaci k informaci a sprostředkování. Avšak očividně nebylo výhodno, vydávati se v té bouřlivé době na dlouhou a pochybnou cestu obapolného zkoumání. Okolnosti volaly ukrajinské občanstvo k neprodlenému občanskému budování, bez ohledu na to, jaké postavení k tomu zaujmou ruští centralisté. Ukrajinská Ústřední Rada, přistoupivši hned po prohlášení Universálu k utvoření svého výkonného orgánu, Generálního Sekretariátu, ukázala jasně, že nebude čekati na výsledek tohoto zkoumání, nýbrž že ihned počne prováděti vybudování nového života na Ukrajině pevnou rukou,

potlačujíc jakékoli projevy desorganisace a anarchie. Zatímni vláda musela neprodleně, pevně a jasně určití svůj poměr k této

potlačujíc jakékoli projevy desorganisace a anarchie. Zatímni vláda musela neprodleně, pevně a jasně určití svůj poměr k této tvůrčí práci, aby nešla mimo ni nebo proti ní. Jinak by se byla ocitla v postavení dosti nevýhodném. To se stávalo samo sebou stále jasnějším. Konečně velkolepá manifestace, uspořádaná petrohradskými vojenskými a dělnickými organisacemi 25. června, pomohla socialistickým ministrům přesvědčiti nerozhodné kolegy o nezbytné potřebě úplného a obsáhlého dorozumění s Ukrajinskou Ústřední Radou. V témž smyslu položil očividně svůj hlas s vojenského stanoviska vrchní velitel Brusilov, s nímž se ministři setkali na cestě do Kyjeva. Za svého velení na ukrajinském jihozápadním bojišti ujasnil si výhody, jakých může obraně poskytnouti ukrajinisacě zdejších vojsk a celé ukrajinské fronty, a vedl linii dorozumění s ukrajinskými vojenskými organisacemi a jejich ústředím, Ukrajinskou Ústřední Radou. Jeho stanovisko rozhodlo v této záležitosti. Ze stanu vrchního velitele přibyli ministři do Kyjeva s rozhodným úmyslem vyhověti plnou měrou snahám ukrajinského občanstva a uzavřítí plnou a obsáhlou dohodu s jeho představitelem, Ukrajinskou Ústřední Radou. Ohledně její síly a autority neměli již nijaké pochybnosti. To, co navrhovala Zatímni vládě již v dubnu, aby přijala ruku Ukrajinské Ústřední Rady, nabízenou ku shodě a spolupráci, a opřela se o Ukrajinu, o organisovaný ukrajinský národ jako o pevný základ nového, svobodného uspořádání a revolučního zisku — bylo nyní vůči všeruským zmatkům konečně oceněno.

Demokratická hesla a ukrajinské snahy.

Když došlo k výměně názorů s představitelem Zatímni vlády, nehovořilo se zásadně o ukrajinských snahách, o jejich oprávněnosti a o právu na splnění. Těmto představitelům, hlavně upřímnému a důslednému socialistovi Ceretelimu, bylo jasno,

že se úplně shodují s heslem úplného a důsledného sebeurčení národů, jež právě bylo přijato a prohlášeno ruskou revoluční

že se úplně shodují s heslem úplného a důsledného sebeurčení národů, jež právě bylo přijato a prohlášeno ruskou revoluční demokracií, sjezdem sociálních a dělnických organizací. Prohlášená pro vzájemné styky evropských národů zásada rozsáhlého práva národů rozhodovati o sobě a o svém osudu, aniž by byli nuceni podřizovati se cizí vůli, nemohla býti opomenuta i ohledně národů ruské republiky. Revoluční demokracie vyzvala právě týden před tím ústy zmíněného sjezdu vládu, aby zvláštní deklarací přiznala každému národu Ruska právo na úplné sebeurčení včetně práva na oddělení s tou podmínkou, aby uskutečnění tohoto práva bylo odloženo do sejítí Ústavodárného Shromáždění. A souhlasně s tím zvala Zatímní vládu, aby vešla ve styky s revoluční demokracií Ukrajiny ohledně vypracování osnov budoucího autonomního uspořádání Ukrajiny.

Takovým způsobem měla již Zatímní vláda i její delegáti jistou direktivu v ukrajinské záležitosti. Pravda, sjezd při tom trval na Ústavodárném Shromáždění jako na rozhodující instanci. Ale, mysle logicky, zřejmě nemohl je chápati jinak, než jako orgán, jenž bera na vědomí požadavky určité národnosti, projevené jejím řádným představitelstvem, má těmto požadavkům dáti jen svoji sankci přijetím na vědomí. Neboť jest jasno, že přijímá-li se zásada sebeurčení národa, není možno ani změnit jeho vůli vůli většiny shromáždění, ani ji zavrhnouti. To, co leží v hranicích sebeurčení, musí býti přijato v celosti, bez obmezení a znásilnění tohoto práva.

K témuž vývodu se přišlo použitím k vnitřním národním a oblastným stykům jiného hesla mezinárodní politiky, vydaného revoluční demokracií proti imperialistickým snahám buržoasie: »Mír bez anexí a kontribucí«!... V základu tohoto hesla skrývá se zřejmě zásada, že národ nebo země nemůže býti nijakou přemocí nebo převahou nucena k závislosti na jiném národě (anexe) ani k odstoupení svých určitých materiálních výhod ku prospěchu jiného národa nebo státu (kon-

tribuce). Přeneseme-li to na vnitřní poměry státu — mezinárodní a mezioblastní, obdržíme pravidlo: žádná země a žádný národ nemůže býti žádnou převahou, vlivem nebo silou do-

tribuce). Přeneseme-li to na vnitřní poměry státu — mezinárodní a mezioblastní, obdržíme pravidlo: žádná země a žádný národ nemůže býti žádnou převahou, vlivem nebo silou donucen k tomu, aby ve svých vnitřních záležitostech zůstával závislým na vměšování státu anebo odváděl cokoli ze svých prostředků na účely jemu cizí. Platiti poměrně více za jiné země do státní pokladny, jako Ukrajina platí na celostátní potřeby nepoměrně mnoho podle počtu svého obyvatelstva, značí dávati nikoliv jednou pro vždy, nýbrž stálou, chronickou kontribuci proti své vůli. To jest následek přemoci státního centralismu nad svobodným sebeurčením země. Právě tak udržování Ukrajiny v neautonomním stavu, v závislosti od ústřední vlády, jest násilné podmaňování země, udržování jí ve stavu anexe. Udržování to jest v odporu s její vůlí a jejími právy — s tou úmluvou, se »smlouvou, uzavřenou s Chmelnickým« (mluvě slovy historického znásilňovatele Ukrajiny, cara Petra), o niž se opíral sám státní svazek Ukrajiny s Ruskem.

Existence této »smlouvy« vlastně vylučuje potřebu jakéhokoliv odkládání, byť by i jen pro formální potvrzení a prohlášení autonomie Ukrajiny ještě před sejitím Ústavodárného Shromáždění. Je-li zde jednou doklad a podává-li jej jeho majitel, tu není k jeho uznání zapotřebí nijakého »souhlasu« toho, jehož se uvedené v něm závazky týkají. A je to vlastně se strany Ukrajinců dobrovolný ústupek náladě ruské demokracie, jež odkládá vše vážné ku všeruskému Poslednímu Soudu, na němž mají býti rozhodnuty všechny záležitosti a všechny spory, jestli i Ukrajinci svolují k tomu, aby se navrácení státního práva Ukrajině odložilo do sejití Ústavodárného Shromáždění.

Já nepokládám za příliš moudré, že ruská demokracie je tak dlouho odkládá. Řekl bych, že tak velké hromadění různých otázek pro Ústavodárné Shromáždění, stálé odkládání záležitostí až k němu, jež vlastně nevyžadují žádného rozhodování, mělo a má svoji nevýhodnou, ano i nebezpečnou stránku i se

stanoviska všeruského. Avšak myslím, že z taktického ohledu Ukrajinci se nedopustili chyby, ustupující v tomto bodě ná-

stanoviska všeruského. Avšak myslím, že z taktického ohledu Ukrajinci se nedopustili chyby, ustupující v tomto bodě náladě ruské demokracie a nenaléhající na okamžité prohlášení autonomie Ukrajiny.

Dohoda s neukrajinskou revoluční demokracií.

Na stanovisku, že autonomie Ukrajiny může býti prohlášena jen Ruským ústavodárným shromážděním, stála dále ruská revoluční demokracie, Zatímní vláda i její představitelé, ministři. Prohlásili, že jsou hotovi vyjítí vstříc nejširším snahám Ukrajinců až do skutečného přechodu vlády v autonomní zemský orgán, zvolený Ukrajinskou ústřední radou, ale že formální prohlášení autonomie nepokládají za možné, považující je za prerogativu ruského Ústavodárného shromáždění, a že kladou Ukrajincům se své strany podmínku, aby se zřekli samočinného uskutečnění autonomie orgány místní vlády, legalisovanými Zatímní vládou, a odsoudili je.

Odvolávali se na určitý předchozí případ, hotový již vzorec tohoto druhu v kavkazské zemské správě, nebo, správněji řečeno, v zakavkazské. Již v samém začátku revoluční vlády, v měsíci březnu, byl ku správě této země organisován nejvyšší místní orgán, »Zvláštní Zakavkazský Komitét Zatímní vlády«, složený z poslanců Dumy: Rosijanina a zástupců místních národů. Tomuto komitétu byla předána plná vláda nad zemí — práva bývalého náměstka (místokrále) kavkazského; jeho prostřednictvím stýká se Zatímní vláda s místními úřady a s ním se dorozumívá o všech záležitostech, týkajících se tohoto kraje. Za ty tři měsíce se zkouška v očích Zatímní vlády úplně osvědčila: nehledě k národnostnímu složení, k hospodářským a politickým poměrům země, výsledky takové autonomní správy byly prý nejlepší a Zatímní vláda chtěla použití této metody také v Ukrajině: předati výkonnému

orgá-tut Ukrajinské Ústřední Rady práva místní vlády a zastoupení Zatímní vlády na Ukrajině,

orgánu Ukrajinské Ústřední Rady práva místní vlády a zastoupení Zatímní vlády na Ukrajině.

K tomu bylo třeba jen, aby Ukrajinská Ústřední Rada zaměnila svoji povahu zastupitelského orgánu národního, výlučně ukrajinského, za povahu orgánu všezemského, doplněného zastupci neukrajinské revoluční demokracie. Z těch informací, kterých se ministrům-delegátům dostalo po příjezdu (28. června) od kyjevských neukrajinských organizací — předsednictvo Ukrajinské Ústřední Rady se takovým neoficiálním informacím vyhnulo — viděli, že tato otázka jest již rozřešena a že řízení již třeba o ní mluvit. Skutečně, na poradách, odbývaných několik dní před tím mezi zástupci Ukrajinské Ústřední Rady s neukrajinskými organizacemi, byla tato otázka již projednána a zásadně přijata a o jejím uskutečnění nebylo nijakých pochyb.

Poměr Ukrajinců k neruským organizacím Kyjeva za dobu revoluce obešel celý kruh a blížil se nyní svému uspořádání.

Počal národnostním sbíratřováním v libáncích revoluce — projevíly jej ovace, uspořádané revolučními organizacemi ukrajinským zástupcům u příležitosti první ukrajinské manifestace 19. března. Ale brzy na to pověsti, rozšiřované zpátečnickými kruhy a protirevolučním tiskem proti ukrajinství, zhoršily tuto příznivou náladu. Mluvílo se o záměru Ukrajinců prohlásiti samovolně autonomii Ukrajiny na všeukrajinském kongresu, svolaném na 6. května, a zavésti federativní zřízení v Rusku (!). Nehledě na úplnou bezpodstatnost, tyto povídačky rozčillovaly kyjevskou demokracii, špatně obeznámenou s ukrajinským hnutím, a došlo do toho, že na schůzi o samých velikocích jeden z nejvýznačnějších představitelů sociální demokracie pohrozil pro takový případ Ukrajincům revolučními bodáky. Tato hrozba, zvětšená ještě roznášenými pověstmi, vyvolala veliké podráždění v ukrajinských kruzích. K odstranění tohoto nedorozumění pozval kyjevský výkonný výbor občanských organizací předsednictvo Ukrajinské Ústřední rady ke

konferenci v této záležitosti a objasnění, jež tato poskytla v této otázce, uspokojilo neukrajinské demokratické kruhy. Avšak protiukrajinská agitace, lživá a nevybíravá v prostředcích, byla protirevolučním tiskem vedena dále a zachvacovala bohužel chvílemi i tisk revoluční, který se též dopouštěl nedůvěrných a ne-
 taktních výpadů proti Ukrajincům.

Případ ukrajinských vojáků, kteří se několik dní po Všeukrajinském sjezdu sešli v Kyjevě a žádali, aby z nich byl sestaven ukrajinský pluk a poslán do fronty jen pod ukrajinským praporem, přilil oleje do ohně. V neukrajinských kruzích nastal z této příčiny poplach. Před očima revolučních komitétů vyvstal z této příčiny přízrak »obnažení fronty«: že ukrajinští vojáci opustí frontu, aby pod záminkou organisování v ukrajinské pluky zůstali vzadu a vyhnuli se službě ve frontě! Ukrajinskou Ústřední Radu podezřivali z toho, že se chce opřít o vojenskou moc, počíná tvořiti ukrajinskou autonomii tak málo demokratickým způsobem, jako je vlastní armáda atd. Všechny konference a společná zasedání o této otázce nevedla k ničemu a Ukrajinská Ústřední Rada konečně se jich zřekla vzhledem k nedůvěře, s jakou se neukrajinské kruhy k ní chovaly.

Obviňovali ji z neupřímnosti a nerozhodnosti, že nevede sama ukrajinské vojenské hnutí a dovoluje je vésti nejistým lidem atd. Ruský tisk s nemnohými výjimkami počal znovu houževnatou agitaci proti ukrajinství. Tou dobou, kdy zpátečnické listy rozšiřovaly stále více bezectné výmysly o německých penězích v ukrajinském hnutí, o stycích Ukrajinců s Německem, orgány pokrokové a i socialistické došly tak daleko, že nazývaly ukrajinské hnutí »hnusnou věcí«, buržoasním výmyslem, obviňovaly Ukrajince z národního šovinismu, z drobení a oslabování věci revoluce atd. Nejvyššího stupně dosáhly tyto útoky v polovici června, po vyhlášení prvního Universálu Ukrajinské Ústřední Rady a Generálního Sekretariátu, v němž nepřítel viděl záměr uchvácení moci na Ukrajině a vinili z toho Ústřední Radu.

Vše to dělalo náladu a vyvolalo velkou nerozhodnost v kyjevských organizacích. Skutečnosti místního života jasně uka-

Vše to dělalo náladu a vyvolalo velkou nerozhodnost v kyjevských organizacích. Skutečnosti místního života jasně ukazovaly, že uprostřed všeobecného rozkladu a různých protirevolučních snah jest možné opřít se jen o Ukrajinskou Ústřední Radu jako o pevné autoritativní, organizační středisko. Ale neupřímné stanovisko Ústřední vlády (vlastně její kadětské části, — což vyšlo na jevo potom, — tehdy však nebylo tak jasné), hlasy tisku, dokonce i demokratického, zdržely neukrajinskou demokracii od rozhodných kroků v tomto směru. Charakteristické bylo, že na př. koncem května během několika dnů následkem měnících se zpráv o obsahu odpovědi Zatimní vlády na ukrajinské požadavky, byly tyto posuzovány v kyjevských neukrajinských organizacích úplně nestejně. Avšak konec konců hrozná zjevy zásobovací katastrofy a jiných nesnází způsobily, že kyjevské revoluční kruhy z nezbytné potřeby odložily své nepřátelské smýšlení vůči Ukrajině. Na konferenci 26. června byla otázka sjednocení neukrajinských revolučních organizací s Ukrajinskou Ústřední Radou zásadně rozřešena. Bylo usneseno, že zástupci neukrajinských organizací vstoupí do Ústřední Rady, a zbývalo jen dorozumět se toliko o některých podrobnostech, na př. o poměru, v jakém bude provedeno toto doplnění, o území, na které se bude vztahovati činnost této doplněné Ústřední Rady jako zemského orgánu atd.

Ministr Cereteli, příjev do Kyjeva, vzal na se úkol podporovati tuto myšlenku sjednocení a dopomoci jí k uskutečnění na konferenci s neukrajinskými kyjevskými organizacemi. Ale věc byla vlastně rozhodnuta i tak. Náзор ministrů socialistů, že doplnění Rady zástupci neukrajinských menšin musí vésti k uznání jejímu za výkonný orgán veřejně-právní státní povahy, mohl jenom utvrditi tento záměr a urychlití jeho uskutečnění.

Dohoda s Ruskou Ústřední Vládou.

Na základě předchozího vyjednávání stanovili ministři Terščenko a Cereteli (za nepřítomnosti Kerenského, jenž po krátké konferenci den před tím odejel z Kyjeva), 30. června konečné body dohody, uzavřené mezi Ústřední vládou a Ústřední radou, jež měla podle jejich názoru býti vyhlášena zároveň s prohlášením Ústřední Rady ve formě nového universálu a deklarací Ústřední vlády.

Ústřední vláda uzná výkonný orgán, jež ze sebe zvolí Ústřední Rada, doplněná zástupci národnostních menšin v Ukrajině, za nejvyšší orgán zemské správy Ukrajiny a jeho prostřednictvím bude uskutečňovati vše, co se týká jejího života a správy. Tento orgán, jemuž konečně ministři přiznali jeho dřívější název Generálního Sekretariátu (dlouho s tím nechtěli souhlasiti), bude zodpovědným Ukrajinské Ústřední Radě, jež takovým způsobem zůstane nejvyšším revolučním orgánem Ukrajiny. Ale tato nebude podnikati nijakých samovolných kroků k uskutečnění autonomie Ukrajiny mimo svůj výkonný orgán, Generální Sekretariát, potvrzený vládou.

Z nařizovacích funkcí Generálního Sekretariátu vyjímají se záležitosti vojenské, vzhledem k ultimativnímu požadavku ministra vojenství, aby jednotnost netoliko velitelské moci (jíž se U. Ú. Rada nijak nezamýšlela dotýkati), ale i moci správní nebyla ničím porušena. Ministři se v tom ohledu odvolávali na svůj kavkazský komitét, jenž se vojenských věcí nedotýká. Souhlasili s tím, aby U. Ú. Radě byl ponechán rozhodný vliv na reformování vojsk doplňováním jich ukrajinskými kontingenty prostřednictvím jejich vojenských organizací. Ale odpírali Gen. Sekretariátu ve vojenské administraci onu moc, již bude míti v jiných oborech vládních. Ministrům bylo poukázováno na nevhodnost a dokonce nebezpečnost zbavení nového zemského orgánu takového důležitého oboru, jako jest vojenství, jenž prolíná nejrůznější obory života ve válečné

době. Bylo jim vyloženo, že »morální autorita« Ústřední Rady,

době. Bylo jim vyloženo, že »morální autorita« Ústřední Rady, již zbavili tohoto oboru, může se ukázat nedostatečnou k jejímu řádnému vládnutí. Avšak vzhledem k nepřítomnosti ministra vojenství nechtěli jeho kolegové provést žádnou změnu v tomto směru a převzali zodpovědnost za všechny následky takového uspořádání záležitostí.

Pod názvem »projektu národně-politického postavení Ukrajiny« ministři dali U. Ú. Radě právo vypracovati autonomní statut Ukrajiny s podmínkou, aby byl předložen k potvrzení Ruskému Ústavodárnému Shromáždění. Kromě tohoto zůstaly její zákonodárné funkce nevyjasněny touto úmluvou, o níž ministři požadovali, aby byla přijata ihned v tomto znění celkově, aby ji mohli předložit přímo ministerské radě, jež měla zasédati v též den, a dosáhnouti za několik hodin jejího souhlasu. Podle slov ministrů-delegátů byla jim dána plná moc k uzavření dohody s U. Ú. Radou, ale oni přece chtěli předložit ji dříve ministerské radě. Proto prosili, aby byl ihned předložen U. Ú. Radě ku potvrzení ten text universálu, jenž byl s nimi vypracován a měl býti uveřejněn zároveň s deklarací U. Ú. Rady, jejíž text byl jimi také podán a na této konferenci posouzen.

Generální Sekretariát, vyplňuje toto přání ministrů, kteří se vymlouvali na vážné záležitosti, jež vyžadují jejich neprodleného odjezdu do Petrohradu, předložil ihned U. Ú. Radě text universálu a deklaraci Ústřední vlády, a U. Ú. Rada přijala většinou hlasů předložené texty, aby mohly býti ihned schváleny Ústřední vládou. Avšak když je ministr Cereteli předložil Ústřední vládě, věc nešla tak lehce. Ministerská rada dlouho nedávala odpovědi a konečně odepřela přijetí dohody, dokud se jí nedostane zvláštního výkladu od ministrů-delegátů. To učinilo velmi nepříznivý dojem na U. Ú. Radu, která v takovém rozsahu a s takovou ochotou vyšla vstříc. Později vyšlo na jevo, že dohoda s U. Ú. Radou ve formě, přijaté na konferenci, vyvolala rozhodnou opozici kadětů, takže se věc skončila mi-

nisterskou krizí, vystoupením čtyř kadětských ministrů z kabinetu.*) To utvrdilo znovu důvěru v upřímnost ministrů-socialistů v záležitosti dohody s Ukrajinci. 2. července přijal kabinet dohodu s U. Ů. Radou, a druhého dne, 3. července, byla vyhlášena deklarace vlády zároveň s universálem U. Ů. Rady ve stilisaci, přijaté konferencí.**)

*) Pozdější řečníci kadětů tvrdili, že se to nestalo speciálně pro ukrajinské záležitosti — ty prý byly jen mezi ostatními fakty a neměly na to naprosto vlivu. Avšak na jednom ze zasedání petrohradské rady dělnických a vojenských deputátů se dokazoval pravý opak.

**) Text tohoto (druhého) universálu byl uveden v dřívější brožuře »U. Ů. Rada a její universály«. Text vládní deklarace podávám zde podle originálu: Vyslyševši sdělení ministrů Kerenského, Tereščenka a Cereteliho o ukrajinské otázce. Zatímní vláda rozhodla takto: Zřídí se jakožto nejvyšší orgán ku správě zemských záležitostí na Ukrajině zvláštní orgán, Generální sekretariát, jehož postavení bude určeno Vládou v souhlase s Ústřední Ukrajinskou Radou, doplněnou podle spravedlivých zásad zástupci druhých národností, žijících na Ukrajině a zastoupených demokratickými organisacemi.

Prostřednictvím tohoto orgánu budou se uskutečňovati vládou záležitosti, týkající se života této země a její správy.

Předpokládajíc, že otázky národně-politického uspořádání Ukrajiny a rozřešení agrární otázky v ní, v rámci všeobecného řešení přechodu půdy do rukou pracujícího lidu, mají býti rozhodnuty Zákonodárným shromážděním, Zatímní vláda chová se sympaticky k tomu, aby Ukrajinskou Ústřední Radou byl vypracován projekt národně-politické reformy Ukrajiny v tom smyslu, jaký Rada sama bude pokládati za nejvhodnější pro zájmy země a rovněž projekt zásad, dle nichž má býti v Ukrajině provedena agrární reforma, kteréžto projekty pak mají býti předloženy Zákonodárnému shromáždění.

Zatímní vláda pokládajíc za nutné, aby po dobu války byla zachována jednotu armády, soudí, že jsou nepřípustna rozhodnutí, jež by porušila jednotnost armádní organisace a velení, jako na př. neprodlená změna mobilisačního plánu okamžitým přechodem k systému teritoriálního doplňování vojenských sborů nebo přenosem velitelského práva na nějaké občanské organisace.

Zároveň s tím Vláda pokládá za možné i nadále spolupůsobiti k těsnějšímu národnímu sjednocení Ukrajinců i v řadách armády nebo doplňování jednotlivých sborů výhradně Ukrajinci, pokud to podle rozhod-

ПРАГА

ПРАГА

15

No.

Ruský

Zahraniční historický

Doplnění U. Ů. Rady zástupci menšin.

Nedočkavši se zprávy, co se stalo s dohodou, U. Ů. Rada uzavřela zasedání (páté), učinivši rozhodnutí ohledně svého doplnění zástupci národních menšin Ukrajiny, vypracování autonomního statutu Ukrajiny a svolání »teritoriálních shromáždění« nebo Ústavodárného shromáždění Ukrajiny, za účelem potvrzení autonomního statutu před jeho předložením Ruskému Zákonodárnému Shromáždění. Poněvadž svolati ihned Ústřední Radu k novému zasedání bylo vzhledem ke žním nesnadné, byl k vyřizování záležitostí až do nového zasedání zvolen komitét z delegátů politických stran, z řad selských, vojenských a dělnických deputátů*), jemuž byla předána záležitost doplnění Ústřední Rady a organisace Generálního Sekretariátu na novém základě po tom, až Ústřední Rada bude doplněna.

3. července obdržel Gen. Sekretariát zprávu od ministra Cetereli, že dohodu s Ústřední Radou vláda přijala, a Komitét Ústřední Rady čili »Malá Rada«, jak byl nazván, přikročil ku

nutí ministra vojenství bude možné se stránky technické a nebude na újmu způsobilosti armády k boji.

V přítomné době pro plánovitější a úspěšnější dosažení tohoto cíle, shledává Zatímní vláda možným přizvati k uskutečnění tohoto úkolu ukrajinské vojny, k čemuž mohou býti po dohodnutí s Ústřední Radou komandováni zvláštní ukrajinští delegáti, kteří budou přiděleni kabinetu ministra vojenství, v generálním štábu a u vrchního velitele.

Co se týká místních vojenských komitétů ukrajinských, mají tyto vykonávati své funkce na všeobecných základech, při čemž má jejich činnost jíti ruku v ruce s ostatními vojensko-společenstevními organisacemi.

*) Celkem mělo býti v komitétu 40 členů z ukrajinského souboru Ústř. Rady: 9 členů předsednictva (předseda, 4 pomocníci a 4 tajemníci), po 3 členech z předsednictva rad vojenských, selských a dělnických deputátů, a 22 členové z politických stran: po 8 od strany sociálních demokratů a sociálních revolucionářů, 3 ze strany socialistů-federalistů (bývalých radikálních demokratů), po 1 od skupin: pracovní, nestranných socialistů a národních revolucionářů.

doplnění Rady poslanců menšin. Všeobecné zásady doplnění byly přijaty Ústřední Radou: v nové radě mělo menšinovým delegátům připadnouti asi 25%, v poměru počtu neukrajinského obyvatelstva, nebo o něco více, podle toho, v jakých hranicích se stanoví ukrajinské území. Vezme-li se Ukrajinské území z devíti gubernií (nepočítaje Cholmsčinu, obsazenou v té době Němci), vyloučí-li se z něho neukrajinské okresy a připojí-li se k němu ukrajinské okresy z jiných sousedních gubernií, tu podle sčítání lidu z r. 1897 obdržíme 76.15% ukrajinského obyvatelstva a neplných 24% neukrajinského (ve skutečnosti ještě méně, neboť sčítání spíše zvětšovalo, než zmenšovalo počet neukrajinských obyvatelů). Přidržíme-li se jen devíti gubernií, nepřidávajíce, ale také nevylučujíce z nich ničeho (na př. severních neukrajinských okresů Černigovské gubernie), tu procento neukrajinského obyvatelstva se zvýší do 30%. Proto, pokud území Ukrajiny není určité stanoveno, může se mluvit o poměrném počtu neukrajinských zástupců jen přibližně a podmíněčně.

Zástupci vlády a neukrajinské demokracie představovali si území Ukrajiny velice nejasně. Jasnými pro ně bylo 5 gubernií, Kyjevská, Volyňská, Podolská, Černihovská a Poltavská (kyjevský učený okruh), vše ostatní jim bylo velmi pochybným. Ministři i zástupci neukrajinské demokracie radili a prosili, aby nebylo zvětšováno území za čáru nesporné národní oblasti, s druhé strany aby ukrajinskému území byly dány určité zaokrouhlé formy, zeměpisná a hospodářská jednotnost — proto na př. aby byla do ukrajinského území pojata Bessarabie, aby se z ní netvořila zvláštní autonomní oblast. Ohledně prvního, t. j. aby se ukrajinské území nerozšiřovalo o neurčité oblasti, mohli zástupci Ú. Rady plně uspokojiti všechna podezření, poněvadž to naprosto není v zájmu Ukrajinců. Ohledně druhého bodu, t. j. aby ukrajinské území bylo zaokrouhleno neukrajinskými oblastmi, musili prohlásiti, že jakékoliv připojení neukrajinského území pokládají za nevýhodné pro Ukrajinu a činí to

v každém jednotlivém případě závislým od zřejmé vůle dotyčného obyvatelstva.

Zástupci neukrajinských organizací hned s počátku prohlásili, že pokládají každý reálný poměr za nemožný pro své zastupitelství. Vzhledem k daným poměrům, k revolučnímu významu svých organizací činili nárok na nejméně 50% zastoupení a velice neradi slevovali z této číslce. Avšak zástupci Ú. Rady prohlásili rozhodně, že Ú. Rada nikterak nemůže přiznati zastupitelství menšin více než 30%, nevzdávajíc se zásady poměrnosti, kterýžto poměr 30% byl konec konců přijat, aby se záležitost neprotahovala.

Co se týká samotného doplnění Ú. Rady, rozhodly se kyjevské neukrajinské organizace, že především doplní »Malou Radu« kyjevskými revolučními organizacemi a oblastními komitáty demokratických stran a vyšlou své zástupce do Generálního Sekretariátu, aby týž mohl co nejrychleji převzít od Zatímní vlády nejvyšší místní moc (vládu), a že doplnění úplné Ústřední Rady se vykoná později. Komitát Ústřední Rady na to přistoupil a předal těch 18 míst, jež připadala národním menšinám, kyjevskému výkonnému komitátu rady občanských organizací za účelem rozdělení jich mezi organizace. Tyh 18 míst (z úhrnného počtu 58 členů nového, doplněného komitátu Ú. Rady) rozdělil kyjevský komitát takto: 1 místo samému komitátu, 2 místa radě vojenských deputátů kyjevského vojenského okruhu, 3 místa kyjevské radě dělnických deputátů, 2 místa sociálním demokratům menševikům*), 2 místa sociálním revolucionářům, 3 místa židovským socialistickým organizacím, 2 místa polským organizacím (jedno polské straně socialistické a jedno polské demokratické centrále), po jednom místu sionistům, židovské jednotě demokratické a komitátu kadětů.

Toto rozdělení bylo přijato komitátem Ú. Rady, jenž pro ter-

*) Jedno místo bylo vyhraženo sociálním demokratům bolševikům, ale tito ho nepřijali, načež bylo dáno radě dělnických deputátů.

Pycekiň
Harmatnich Organizacij
No
Historicky

tokrát nevzal zřetele na protesty některých národních organizací proti takovému rozdělení: uznal pro tentokrát kompetenci kyjevského komitétu, odloživ za pozdější čas podrobnější provedení zastupitelství. Dne 11. července konalo se první zasedání »Malé Rady« v tomto novém složení s účastenstvím zástupců neukrajinských organizací. V jejich řečích bylo vzpomínáno významu této chvíle jakožto význačného momentu nejen v životě samotné Rady, jež tím fakticky se stala orgánem zemským, ale i v rozvoji národních vztahů — vůbec v jejich úsilí o jejich spravedlivé uspořádání.

Generální Sekretariát.

»Malá Rada« byla spěšně doplněna zástupci neukrajinských organizací, aby v tomto obnoveném složení zreorganisovala Generální Sekretariát za tím účelem, aby též převzal podle dohody se Zatimní vládou práva nejvyššího vládního orgánu na Ukrajině. Přece však minulo několik dnů od tohoto doplnění, než bylo možno uskutečniti tento záměr. Objasňovaly se otázky, bude-li mít účast neukrajinských organizací v Generálním Sekretariátu charakter zastupitelstva určitých národností — jejich nesporného práva mít své zástupce v Generálním Sekretariátu a má-li to v takovém případě býti provedeno na základě jakéhosi procenta — řekněme těch 30%, jako v »Malé Radě«, s nesporným právem na určité portefeuilly Generálního Sekretariátu — že určitý portefeuille bude na př. náležitosti polské národnosti, jež bude vždy vysílati svého zástupce do Generálního Sekretariátu při každé změně v něm, a jiný opět bude náležitosti národnosti velkoruské atd. Nebo bude-li se Generální Sekretariát organisovati podle zásady pracovní, t. j. budou-li se jeho portefeuilly rozdělovati mezi Ukrajince a Neukrajince podle toho, kde a mnoho-li příhodných osob možno nalézt v danou chvíli.

Konečně byla tato otázka rozhodnuta samými neukrajinskými

zástupci v tomto posledním smyslu. Generální Sekretariát měl se organisovati podle zásady pracovní neodvisle od všech pro

zástupci v tomto posledním smyslu. Generální Sekretariát měl se organisovati podle zásady pracovní, neodvisle od všech procent a národních výpočtů. Pro ochranu práv neukrajinských národů pak bylo rozhodnuto zříditi vedle generálního sekretáře věcí mezinárodnostních instituci pomocníků sekretáře, jednoho Velkorusa, druhého žida, třetího Poláka. Národnosti početně menší, jako Bělorusové, Rumuni, Češi, Němci, dostaly zastoupení v Centrální radě. Český zástupce byl jmenován prof. T. G. Masarykem (nynějším prezidentem republiky československé), hlavou veškeré české organisace k dorozumění s místní českou organisací. Po rozřešení této otázky a při tom i stanovení všeobecného počtu a specialisace členů Generálního Sekretariátu bylo stanoveno takovéto obsazení Sekretariátu:

Předseda Generálního Sekretariátu V. Vynnyčenko (ukr. soc. dem.), vnitra týž, finance Ch. Baranovskij (ukr. soc. rev.), vojenství S. Petljura (ukr. soc. dem.), orba B. Martos (ukr. soc. dem.), zásobování M. Stasjuk (ukr. nestran. soc.), justice V. Sadovskij (ukr. soc. dem.), osvěta Iv. Stešenko (ukr. soc. dem.), železnice a vodní cesty V. Holubovyč (ukr. soc. rev.), pošta i telegraf Ol. Zarubin (rus. soc. rev.), národnostní záležitosti Ol. Šulhyn (ukr. soc. federalista), generální kontrolor M. Rafes (židovský soc. dem. Bund), generální tajemník P. Chrystuk (ukr. soc. rev.).

Stanovivši obsazení Generálního Sekretariátu, »Malá Rada« ihned přistoupila k vypracování ustanovení, týkajících se jeho práv a povinností jakožto nejvyšší vlády Ukrajiny, jeho poměru k Ústřední Radě a Zatímní vládě. Za základ debaty byl přijat projekt, vypracovaný Generálním Sekretariátem, prohlédnutý a přepracovaný komisí »Malé Rady«. Stanovení základů jeho činnosti mělo velký význam pro směr dalšího života ukrajinského a kromě toho jako první čin zákonodárné činnosti Ú. Rady v novém složení. Ú. Rada věnovala mu dva dny, 15. a 16. července, snažíc se všemožně, aby našla společnou základnu, jež by sjednotila demokracii Ukrajiny ve společné snaze o za-

bezpečení zájmů země a jejího obyvatelstva, jejich svobodného a úspěšného rozvoje bez porušení styků s ruskou demokracií. Když po celodenním zasedání 16. července předseda Ú. Rady vyhlásil výsledek posledního hlasování o tomto »Statutu nejvyšší správy Ukrajiny«, že jest po všech debatách, změnách a opravách přijat jednohlasně všemi členy »Malé Rady« bez rozdílu stran a národnosti, vyvolalo to všeobecnou radost a nadšení mezi přítomnými*). Vystoupili za sebou řečníci ukrajin-

*) Text statutu, jenž byl tehdy uveřejněn v novinách, zní:

Na základě dohody se Zatímní vládou ze dne 3. července 1917, orgán revoluční demokracie všech národů Ukrajiny — Ukrajinská Ústřední Rada, jež má připravovati Ukrajinu k úplnému uskutečnění autonomní správy a přivést ji k ukrajinskému ústavodárnému shromáždění i k ruskému ústavodárnému shromáždění — konstituuje Generální Sekretariát, jenž jest nejvyšším vládním orgánem na Ukrajině.

Činnost Generálního Sekretariátu vymezuje se zatím těmito hlavními body:

§ 1. Nejvyšším zemským vládním orgánem na Ukrajině je Generální Sekretariát Ukrajinské Ústřední rady, jmenovaný Ústřední Radou, zodpovědný jí a potvrzený Zatímní vládou.

§ 2. Sestavení Generálního Sekretariátu vykonává Rada prostřednictvím svého Komitétu.

§ 3. Ústřední Rada potvrzuje Generální Sekretariát v celku, vyslovujíc mu důvěru.

§ 4. Generální Sekretariát sestává ze 14 generálních sekretářů, to jest: sekretář vnitra, financí, vojenství, zásobování, zemědělství, obchodu a průmyslu, pošt a telegrafů, práce, drah, generální kontrolor a generální tajemník.

Poznámka: Sekretáři v národnostních záležitostech se přidělují tři pomocníci sekretáře, Velkorus, Žid a Polák. Pomocníci sekretáře mají v záležitostech svého národa právo referovati o nich v Generálním Sekretariátě a přísluší jim v nich rozhodující hlas. Pomocníci sekretáře v národnostních záležitostech se potvrzují Komitétem Rady.

§ 5. Generální sekretariát uskutečňuje svoji moc prostřednictvím všech úředních orgánů na Ukrajině.

§ 6. Všechny úřední orgány na Ukrajině podléhají moci Generálního Sekretariátu.

Poznámka: Generální Sekretariát stanoví, které orgány, v jakých hranicích a ve kterých případech se mají obracet přímo k Zatímní vládě.

SK ČSSR

ských i neukrajinských stran a skupin, vítající tuto chvíli jako veliký a radostný okamžik. V jednohlasném schválení zástupci všech národností »první ukrajinské konstituce«, jak ji nazývali všichni řečníci, viděli nejen předzvěst nové doby v životě Ukrajiny, ale vyslovovali i naději, že zde na Ukrajině budou vypracovány základy nové dohody, již mohou použít i jiné země a národy světa. Byl to opravdu veliký a světlý okamžik!

Vyjednávání s Ústřední Ruskou Vládou ohledně Generálního Sekretariátu.

Když předseda Generálního Sekretariátu 14. července oznámil Ruské Zatímni Vládě utvoření Generálního Sekretariátu doplněnou Ú. Radou, vyslovila Zatímni Ruská Vláda přání, aby generální sekretáři přijeli osobně do Petrohradu, není-li možno, aby přijeli všichni, tedy alespoň část jich, asi pět, Ukrajinci i Neukrajinci, k úmluvě o dalším způsobu vlády na Ukrajině. Generální Sekretariát uznal nutným splnit toto přání z ohledu na hluboké změny, jež se tehdy daly v Zatímni vládě následkem krise, již tato prodělávala. Ovšem, bylo nemyslitelno, aby jeli všichni generální sekretáři, ale aby jeli někteří na nedlouhý, jak se myslo, čas, zdálo se možným a výhodným pro lehčí a ry-

§ 7. Všechny úřední hodnosti na Ukrajině, pokud nejsou volitelné, obsazuje Generální Sekretariát nebo podřízené mu orgány.

§ 8. U Zatímni vlády má být zřízeno místo státního sekretáře pro záležitosti ukrajinské, jež obsazuje Zatímni vláda po dorozumění s Ústřední Radou.

§ 9. Státní sekretář má dbáti zájmů Ukrajiny ve všech pracích Zatímni vlády a v případě potřeby předkládati Zatímni vládě návrhy zákonů prostřednictvím Generálního Sekretariátu.

§ 10. Generální Sekretariát předkládá k sankci Zatímni vládě návrhy zákonů, jež schválila Ústřední Rada.

§ 11. Generální Sekretariát předkládá ku schválení Zatímni vládě zatímni finanční rozpočty na potřeby Ukrajiny, jež schválila Ústřední Rada.

chlejší dorozumění ohledně další společné práce zemské vlády s vládou ústřední za těch těžkých a hrozných poměrů, jež tehdy nastávaly pro Ukrajinu po tehdejších událostech na haličské frontě. Dne 15. července, nečekaje na poslední schválení statutu Generálního Sekretariátu, Vynnyčenko s dvěma kolegy, Baranovským a Rafesem, odejel do Petrohradu s úmyslem vrátiti se zpět do 25. července — před sjezdem gubernských komisařů, svolaným Generálním Sekretariátem k dohodnutí o provedení nové správy na Ukrajině. A teprve po příjezdu do Petrohradu objevila se delegátům Generálního Sekretariátu všechna hrůza situace a všechny nesnáze, vzniknuvší z toho, že vše se tak dlouho protahovalo: dohoda s Ústřední vládou, doplnění Ú. Rady a reforma Generálního Sekretariátu.

Když kadětští ministři vystoupili dne 2. července z kabinetu, po tom, když týž přijal dohodu s Ú. U. Radou, bylo této ministerské krise využito radikálně socialistickými živly k tomu, aby byla vyzdvižena otázka o úplném přechodu vlády do rukou socialistů. K demonstracím, jež měly způsobiti na vládu nátlak v tomto směru, připojily se nepořádky, vyvolané protirevolucionními živly a Petrohrad se dne 4.—6. července stal jevištěm pouliční revolty. Tato byla potlačena, ale převalila se na frontu — 6. července v Haliči při německém nátisku některé úseky

§ 12. Výlohami, jdoucími na účet Ústřední Rady, disponuje Generální Sekretariát podle rozpočtu, schváleného Ústřední Radou.

§ 13. Generální Sekretariát předkládá Ústřední Radě k posouzení ty záležitosti, jež pokládá za nejdůležitější.

§ 14. Ústřední Rada kontroluje činnost Generálního Sekretariátu, jenž jí jest zodpověden, cestou dotazů o všech záležitostech.

Poznámka: Způsob dotazů bude stanoven zvláštním nařízením.

§ 15. V intervalech mezi zasedáním Ústřední Rady jest Generální Sekretariát zodpověden Komitétu Ústřední Rady, jenž vykonává všechny její funkce kromě té, jež jest označena v § 3.

§ 16. Neshoduje-li se Generální Sekretariát s rozhodnutím Komitétu v nějaké záležitosti, rozhoduje o ní Ústřední Rada, zvláště svolaná.

§ 17. Vyslovi-li Ústřední Rada nedůvěru Generálnímu Sekretariátu, podá tento demisi.

obnažily frontu, následkem čehož byl hromadný útěk a zmatek, strašný rozklad armády, ztráta celé okupované Haliče a panika v obyvatelstvu. Umírnění socialisté se neodvážili vzít na se za takových okolností vládu a stáli na tom, aby bylo utvořeno ministerstvo smíšené, koaliční. Musilo se vyjednávat s měšťanskými (buržoasními) stranami, aby se účastnily vlády. Na prvním místě stáli kaděti. Tito se nyní cítili pány situace a počali diktovat své podmínky — sahající až k úplnému odřeknutí se vlády od revolučního kursu, prohlášeného jí 8. července. To mělo za následek vystoupení socialistických ministrů z kabinetu. Krise přinutila konečně buržoasii sleviti něco ze svých požadavků. Nový kabinet, který se konečně po dlouhé práci podařilo sestaviti dne 24. července, měl kompromisní charakter a neurčitou tvář, a ačkoli v něm bylo dosti členů dřívějšího kabinetu, byl jeho kurs zřejmě změněný. Vnitřní politika vrátila se na staré repressivní cesty, velkého významu dobyla moc vojenská, a ve všem se počítovaly vlivy kadětsko-průmyslového bloku. Jak tlumočili své dojmy ti, kdož byli v té době v Petrohradě, slovo »demokracie« tam mělo již ironický zvuk, a slovo »revoluce« nemělo vůbec žádného významu. Ve vládnoucích kruzích byl zřejmý pokles revoluční vlny a náklon na pravo.

Za takových poměrů musili generální sekretáři vyjednávat v Petrohradě o potvrzení Generálního Sekretariátu, přesně

§ 18. Všechny akty Ústřední Rady a Komitétu kontrahuje Generální Sekretariát.

§ 19. Všechny zákony Zatímní vlády nabývají na Ukrajině platnosti ode dne vyhlášení jich v Zemském Úředním Věstníku v ukrajinském jazyce.

Poznámka: V nutných případech je vyhláší Generální Sekretariát jiným způsobem.

§ 20. Všechny zákony, administrativní předpisy a nařízení, vyhlášené ukrajinským jazykem, uveřejňují se také v jazyce ruském, židovském a polském.

§ 20. V záležitostech vnitřního rozdělení práce vydává Generální Sekretariát sám své nařízení.

vytčení jeho kompetence a jeho poměru k Ústřední vládě. Od prvního okamžiku bylo jasno, že stará mluva se stala již nerosrozumitelnou. Lidé byli tíž, ale chování bylo jiné, poněvadž byl jiný skutečný poměr sil. Dokonce i Cereteli, jež sekretáři ještě zastali v kabinetě, pohlížel jinýma očima na statut Generálního Sekretariátu a uviděv v něm značné rozšíření toho, co bylo přiznáno úmluvou ze 30. června, radil, aby byl ponechán v platnosti ohledně vnitřních styků Ú. Rady a Generálního Sekretariátu, ale aby byla vypracována nová instrukce pro styky s Ú. vládou. A v juridické konferenci, do níž kabinet poslal generálního sekretáře, přesvědčoval baron Nolde vážně generální sekretáře, že statut staví Ukrajinu k Rusku v poměr konfederace.

Cereteli, hlavní autor dohody, brzy vystoupil z kabinetu a generální sekretáři se v rozmluvách a pokusech o dohodnutí přesvědčili, že stojí před hladkou, němou, jakýmkoli důvodům nepřístupnou stěnou. Nová vláda, jak ji charakterisovali, nepocítovala své souvislosti s předchozí, úmluva s Ukrajinci byla jim nepřijatelným dědictvím, závazkem, jež bylo nutno splatiti, ale k jehož zaplacení není chuti a který se proto splácí skoupě, se všemožným odkládáním. Vůdcové kabinetu se vyhýbali vyjednávání, radili, aby se věc odložila a dávali se při vyjednávání zastupovati svými právními rádci. Navrhovali, aby počet sekretářů byl obmezen a aby byly z jejich kompetence vyňaty různé záležitosti. Zejména využítkovali té okolnosti, že úmluvou ze 30. června nebylo jasně určeno území, na něž se měla vztahovati činnost Sekretariátu. Brzy radili, aby území to i na dále zůstalo neurčeným, brzy navrhovali, aby samým guberniím a okresům bylo dáno na vůli podrobiti se vládě Ú. Rady a Sekretariátu či nikoli a t. p. Konečně vyslovovali podezření ohledně toho, bude-li Ú. Rada doplněna zástupci neukrajinskými, či bude-li všeobecným zemským zastupitelstvem, prohlašovali, že zastoupení jen revolučně demokratických živlů v Ú. Radě není pro ně autoritativní atd.

Instrukce pro Generální Sekretariát.

Tak minuly tři týdny. Z ohledu na velmi neurčitý stav, jaký se takovým odkládáním tvořil, rozhodl se komitét Ústř. Rady svolati co nejrychleji plnou radu a vyzval generální sekretáře, aby se do jejího zasedání rozhodně dostavili. Sekretáři položili ministrům požadavek, aby záležitost byla rozhodnuta před zasedáním. Tu Ústřední vláda, den před zasedáním Ú. Rady, 4. srpna, uveřejnila svou »Zatímní instrukci pro Generální Sekretariát«, přijatou spěšně ministry bez dorozumění s generálními sekretáři.

Za její základ byl vzat návrh, vypracovaný právními rádci kabinetu, předložený generálním sekretářům a jimi zamítnutý jako nepřijatelný. V komitétu Ú. Rady a pak i v plenární schůzi byla podrobena jak sekretáři, tak i zástupci politických stran zničující kritice nejen po stránce formální, jako akt, vydaný Vládou samovolně, bez dohodnutí se stranou ukrajinskou, a při tom neshodující se s úmluvou, přijatou 30. června (2. července), ale i po stránce věcné. Instrukce vydělovala z ukrajinského území etnograficky, geograficky i ekonomicky jednotného, určitou část, trhající tak živé, organické spojení s ostatní částí země. Taktéž samovolně vylučovala z organické práce nové zemské správy celou řadu důležitých záležitostí, jako věci zásobovací, soudní, železniční a pod. Odložila do budoucnosti určení kompetence Sekretariátu (§ 5.), t. j. prodlužovala neurčitý přechodní stav, v němž se záležitost ocitla. Konečně poskytovala možnost obcházení Generální Sekretariát i v těch záležitostech, které mu sama přiznala.*)

*) Uvádíme zde její text v překladu:

Zatímní vládou byla schválena tato zatímní instrukce Generálnímu Sekretariátu Zatímní vlády na Ukrajině:

1. Až do rozhodnutí otázky o místní správě zákonodárným shromážděním jest v záležitostech místní správy na Ukrajině nejvyšším orgánem zatímní vlády generální sekretariát, jmenovaný zatímní vládou na návrh ústřední rady.

Přese to vše, když došlo k posuzování tohoto aktu v Ú. Radě, generální sekretáři radili rozhodně, aby instrukce nebyla zamítnuta. Byli přesvědčeni, že v té době není možno získati více od této vlády. I tuto omezenou, kusou moc dává vláda neochotně, tak že by Ú. Rada nemohla udělati větší radost nepřátelům ukrajinské autonomie, než když by ji zamítla. S druhé strany tato přece poskytuje pevný základ, na němž možno budovati nové uspořádání Ukrajiny a nelze ji zavrhnouti, aniž by se nevyzkoušela. Jest přece reálným výsledkem ukrajinského hnutí — výsledkem dokonce velkým u porovnání s požadavky, jež byly Ú. Radou předloženy Vládě v květnu — velkým vítězstvím skutečné ukrajinské síly nad protichůdným centralistickým směrem kadětských ministrů. Zamítnouti ji bude možno jen tehdy, nedovolí-li Ústřední vláda využítovati a rozšířiti v praxi ta práva, jež dává ve své instrukci — ale hned se to činiti nemá.

To byly hlavní důvody, uvedené generálními sekretáři, kteří vedli vyjednávání s vládou, a podporované mnoha řečníky politických stran. Po čtyřdenní debatě o této otázce v »Malé Radě« i v plenární schůzi rozhodla většina, aby bylo přijato stanovisko Generálního Sekretariátu. Na toto stanovisko se postavili

2. Kompetence generálního sekretariátu se vztahuje na gubernii kyjevskou, volyňskou, podolskou, poltavskou a černihovskou s výjimkou újezdů mglinského, suražského, starodubského a novozybkovského. Může býti rozšířena i na jiné gubernie nebo jejich části, jestliže zemské organisace, utvořené v těchto guberniích na základě nařízení zatímní vlády, budou si přát podobného rozšíření.

3. Generální Sekretariát sestává z generálních sekretářů oborů: a) vnitra, b) financí, c) zemědělství, d) osvěty, e) obchodu a průmyslu, f) práce, a také sekretáře pro národnostní záležitosti a generálního tajemníka. Kromě toho jest v generálním sekretariátu ke kontrole jeho činnosti generální kontrolor, účastníci se zasedání generálního sekretariátu s rozhodujícím hlasem. Nejméně čtyři sekretářská místa mají býti obsazena osobami neukrajinské národnosti. Při sekretariátu pro záležitosti národnostní se zřizují tři místa pomocníků sekretáře s podmínkou, aby všechny čtyři nejčetnější národnosti Ukrajiny měly

ukrajinští sociální demokraté a zástupci neukrajinských stran a organizací. Po dlouhém váhání rozhodla se většina ukrajinských sociálních revolucionářů podporovati také resoluci ukrajinských sociálních demokratů z ohledu na přísnou kritiku vládního aktu, již obsahovala, a na obsažený v ní požadavek co nejrychlejšího svolání ukrajinského ústavodárného shromáždění za účelem vyhlášení požadavků obyvatelstva Ukrajiny. Na plenární schůzi Ú. Rady 9. srpna byla resoluce sociálních demokratů přijata 247 hlasy proti 36 (70 členů se zdrželo hlasování — byli to ruští sociální demokraté menševici, menšina ukrajinských sociálních revolucionářů a j.).

Tato resoluce hlásala, že Ruská ústřední vláda svou instrukcí porušila smlouvu s Ukrajinskou ústřední radou. Konstatovala, že tato instrukce jest diktována imperialistickými zámysly ruské buržoasie ohledně Ukrajiny, nedůvěrou ke snahám ukrajinské demokracie, a že naprosto neodpovídá potřebě a touze nejen ukrajinského lidu, ale i neukrajinských národností Ukrajiny. Poukazovala na to, že její nařízení překáží utvoření jednotné revoluční moci na celém území, obydleném ukrajinským národem, zmenšují a oslabují moc Generálního Sekretariátu, odnímajíce mu některé záležitosti. Nicméně nepovažovala za vhodné přijati tento akt za záminku k roztržce s Vládou. Uznala za

každá svého zástupce v osobě sekretáře nebo jednoho z jeho pomocníků.

4. Generálnímu sekretariátu přísluší prostudování, vypracování a předkládání zatímní vládě ku potvrzení návrhů, týkajících se života země a její správy. Tyto návrhy mohou býti před svým předložením zatímní vládě předloženy ústřední radě k posouzení.

5. Kompetence zatímní vlády v záležitostech místní správy, spadajících do kompetence oborů, vyjmenovaných ve článku 3., se uskutečňuje prostřednictvím generálních sekretářů. Bližší určení těchto záležitostí bude vydáno ve zvláštní příloze.

6. Ve všech záležitostech, označených v předcházejícím článku, obracejí se místní úřady ku generálnímu sekretariátu, který po dohodě se zatímní vládou předkládá její nařízení a rozhodnutí místním úřadům.

potřebné poukázati na to, že k udržení dobrých styků mezi Ukrajinou a Ruskem musí Vládou a Generálním Sekretariátem býti stanoveny normy, odpovídající dohodě z 2. července (30. června). Ale zároveň schvalovala, aby Vládě bylo předloženo k potvrzení 9 generálních sekretářů z plného počtu 14, a aby tento Sekretariát byl pověřen vyvoláním u vlády rozhodnutí o nejneodkladnějších záležitostech: vojny a míru, repressí a trestu smrti. A ve vnitřních záležitostech měl započítí ihned s přípravnými pracemi za účelem svolání ústavodárného shromáždění Ukrajiny a všeruského ústavodárného shromáždění a obrátiti se ihned ke všem národnostem Ukrajiny s výzvou, aby ukázaly na všechny nedostatky instrukce, a zorganizovati pracující třídy Ukrajiny k boji za své zájmy a k sjednocení kolem Ú. Rady.

Krise a potvrzení Generálního Sekretariátu.

Takovým způsobem byl většinou Ú. Rady nalezen společný cíl a vyznačena taktická linie. Ale daleko těžší, než naléztí jej, bylo jeho provedení. Společná práce s Ústřední vládou, jevíci

7. Generální sekretariát navrhuje kandidáty na vládní hodnosti, v jichž obor spadají záležitosti, uvedené ve článku 5., jež se obsazují rozhodnutím zatímní vlády.

8. Styky vyšších státních úřadů a jednotlivých civilních úřadů se sekretariátem a jednotlivými kompetentními sekretáři a naopak, dějí se prostřednictvím zvláštního komisaře Ukrajiny v Petrohradě, jmenovaného zatímní vládou. Týmž způsobem se předkládají zákonodárné návrhy vztahující se jen na místní záležitosti Ukrajiny, jakož i záležitosti celostátního významu, vzniknuvší v jednotlivých oborech a komisích a vyžadující následkem jejich zvláštního vztahu k Ukrajině účasti zástupce vlády komisaře v označených komisích.

9. V naléhavých a odkladu nesnášejících případech sdělují vyšší vládní úřady a ministerstva svá nařízení bezprostředně místním úřadům, podávající zároveň zprávu o svých nařízeních sekretariátu.

Petrohrad, 4. září 1917. Ministerský předseda Kerenskij, ministr spravedlnosti Zarudnyj.

tak zřejmý sklon na pravo, byla pro Ů. Radu, zahrnující v sobě více než $\frac{9}{10}$ rozhodně socialistických elementů, ovšem velmi nesnadná. Na zasedání Ů. Rady byla vyslovena velká nespokojenost širokých vrstev nejen s nedostatky instrukcí, ale i s jinými záležitostmi, jako jsou politika pevných cen jen na obilí, předpisy vojenských úřadů ohledně polních prací, jimiž byla zrušena nařízení místních agrárních komitétů, rekvisice v krajích za frontou při ústupu vojsk z haličské fronty, obnovení starých repressivních prostředků vlády atd. Na vše to musila Ů. Rada bráti zřetel již při formování Sekretariátu.

Když po vyhlášení zmíněné resoluce Ústřední Rady ohledně instrukcí Gen. Sekretariátu tento uvědomil Radu, že odstupuje ze svého úřadu, Ústřední Rada spěšně zakončila své zasedání v týž den, aby dala Malé Radě příležitost zabývatí se touto věcí. Druhého dne, 10. srpna, přikročila Malá Rada k této záležitosti. Její většina, to jest všichni ukrajinští sociální demokraté a neukrajinští zástupci se vyslovili pro to, aby odstoupení Gen. Sekretariátu nebylo vzato na vědomí a aby podle instrukcí bylo předloženo k potvrzení Ústřední vládě 9 sekretářů z nynějšího sestavení. Ale frakce ukrajinských sociálních revolucionářů, soudíc, že taktika Ústřední Rady oproti Ústřední vládě vzhledem k jejímu sklonu na pravo, musí býti rozhodnější a pevnější, hlasovala pro demisi nynějšího sekretariátu a odvolala z něho své členy. Předseda sekretariátu Vynnyčenko, podjal se úkolu sestaviti sekretariát v porozumění s frakcemi sociálních demokratů, socialistů-federalistů a neukrajinskými zástupci. Ale tu vyšlo na jevo, že i jeho vlastní kandidatura jeví se vládním kruhům nevhodnou předně proto, že jest socialistou, a kromě toho pro jeho rozmluvy s francouzským dopisovatelem, zachycené vojenskou censurou a uvedené zcela nesprávně, tak že předváděla jeho politickou orientaci v nesprávném světle, a tomuto interviewu byl podkládán ve vládních kruzích význam důležitého aktu. Proto Vynnyčenko složil dne 13. srpna svůj úřad a odepřel sestavení sekretariátu. Malá

rada pověřila jeho sestavením politické strany, jež v nočním zasedání na 14. srpna jmenovaly nový sekretariát výlučně pracovní povahy s haličsko-bukovinským komisařem D. Dorošenkem v čele. Tento sekretariát byl uznán Malou Radou — sociální revolucionáři prohlásili, že mu nebudou činiti obtíží, ačkoli svým sestavením neodpovídá jejich názorům. Ale poněvadž sekretáři byli jmenováni frakcemi bez svého předchozího svolení v naději na strannickou disciplinu, která však se nesplnila, a poněvadž se různí kandidáti zříkali svých portefeuillů, vzdal se Dorošenko po několika dnech také sestavení sekretariátu a byl jím znovu pověřen Vynnyčenko. Dne 21. srpna předložil Malé Radě svůj návrh, v němž bylo zatím 7 sekretářů: sekretář vnitra a předseda Vynnyčenko, osvěty Stešenko, mezinárodních záležitostí Šulhyn, orby M. Savčenko-Bilskyj (ukr. soc. rev.), financí Tuhan-Baranovskij (rus. soc. dem.), gen. kontrolor Zarubin, gen. tajemník Ol. Lotockyj (rus. fed.). Malá Rada přijala toto sestavení opět s výjimkou frakce sociálních revolucionářů, jež se zdržela hlasování, a sekretariát byl předložen Ústřední vládě.

Ve vládních kruzích vyvolala záměna Dorošenka Vynnyčenkem z počátku nespokojenost. Sekretariát Dorošenka byl jím velmi vítán a návrat Vynnyčenska byl jím nemilým překvapením. Sestavení sekretariátu se vlastně značně nezměnilo při této přeměně, ale nespokojenost vyvolala osoba jeho předsedy. Avšak gen. sekretářům Neukrajincům, kteří odejeli do Petrohradu, podařilo se odstraniti předsudky a vláda se 1. září rozhodla potvrditi Gen. Sekretariát. Okolnosti po prolomení řížské fronty a po pokuse o převrat, zosnovaném generalitou, byly kromě toho příliš hrozné, než aby se ukrajinská záležitost dále protahovala, čímž se tento oddíl jejího rozvoje ukončil.

»Sjezd národů« a nový směr.

Autonomní správa Ukrajiny nebyla principiálně přijata Centrální vládou — ani v té »kusé formě«. Ale ukrajinské strany pokládají autonomii Ukrajiny za pevnou jedině tenkrát, jestliže se přestaví celé Rusko na principech národnostně-teritoriální autonomie — a vlastně jestliže se přetvoří ve federaci národně-teritoriálních, státních jednotek. Na místo toho Centrální vláda, přistupujíc na ústupky s počátku vůči Finsku a pak na ústupky Ukrajině v záležitosti faktické autonomie, dělala to jen jako výjimky ze všeobecného principu a dokonce požaduje od ukrajinských zástupců, aby z toho nedělali všeobecných důsledků; a o ukrajinské autonomii jednali úplně odděleně. Ale ukrajinská veřejnost nemohla to přijmouti, jak z motivů principiálních, protože pevně bojovala za rovné právo a proti udělení různých práv a privilegií jednotlivým národům a oblastem, tak též z motivů praktických — protože v provádění principů autonomní federace pro celou říši viděla ztrátu jejich reálnosti. Vedouc odedávna stále boje za uskutečnění federativní vlády, pokládala za svůj úkol spojití okolo tohoto principu v daný moment národy, Rusko obývající. Již na národním sjezdě v dubnu (r. 1917) byla usnesena resoluce, která poroučela Centrální vládě svolati sjezd národů a oblastí, které stály na principech národně-teritoriální a oblastní autonomie a federalisace. Potom, když Centrální vláda organisovala »státní radu« v Moskvě uprostřed srpna a běře na lehkou váhu národní a oblastní zastupitelstvo, i všecka jeho přání, ukrajinské strany Centrální rady svolaly do Kyjeva zástupce všech národů a oblastí Ruska, které stojí na zmíněném již stanovisku. Potřeba takového sjezdu se již pocítovala dlouho a proto celá řada národů a oblastí, nedbajíc všech obtíží komunikačních, vyslala tam své zástupce. Sjezd počal 8. (21.) září a trval týden. Oficiálně byli zastoupeni: Bělorusové, Litevci, Lotyšši, Ostáci, Moldavané (Rumuni z Besarabie), Tataři krymští, Turci, Kavkazané (adzer-

bajdžanští), Gruzini a kozáctvo různých oblastí; bylo tam též několik zástupců národů povolžských, sibiřských a turkešských. Velké zastoupení tam měli též židovští autonomisté. Byl to první sjezd toho druhu — sjezd dávno již projektovaný a očekávaný a byl také uspořádán s ohromným nadšením zástupců národů, proskribovaných, do vyhnanství posílaných, a hnětených tak dlouho, kteří se nyní těšili svobodě, дарované jim revolucí, a kteří byli prodchnuti citem solidárnosti, nyní zvláště zřejmým a silným. Až na výjimky části Litevců, kteří stáli na samostatném stanovisku (jakož i Poláků, kteří se rovněž nesúčastnili sjezdu a omezili se pouze na pouhý pozdrav), všichni pevně a upřímně stáli za principy federalisace Ruska, jež považovali za nejlepší východisko z dané situace. Ale tato reforma měla být provedena rychle, bez všelijakých průtahů, mělo-li se předejít úplnému rozkladu Ruska. V programové řeči autora těchto řádek, který byl čestným předsedou sjezdu, bylo prohlášeno, že to snad je poslední moment, kdy ruská vláda, stane-li ovšem pevně a upřímně na půdě federalistických principů, může ještě zachrániti státní jednotu. Podmínky a postuláty sjezdu v tomto směru byly předány vládě prostřednictvím zástupců, pozvaných na sjezd.*) Byly předány ministerské radě, ale většina ministrů se postavila rozhodně proti a věc se pak protahovala a byla modifikována na otázku »kulturní autonomie«; a tak skutečně poslední moment — byl propasen.

Centrální vláda neměla ochoty jíti touto dráhou. Když se jí, za pomoci »demokratické rady«, svolané uprostřed září, podařilo vybudovati jakýsi základ pro vlastní existenci, chtěla dokonce likvidovati onu autonomní vládu, která jí byla zabezpečena generálním sekretariátem.

To po všem předchozím vyvolalo neobyčejné rozhořčení v ukrajinské veřejnosti a působilo velice silně na její zástupce.

*) Byl to M. Slavynskýj, nynější ukrajinský vyslanec v Praze — také předseda rady oblastní reformy v Petrohradě, kterou projektovalo ministerstvo vnitra.

kteří se ke 20. říjnu sami shromáždili na třetím vojenském sjezdě v plném zasedání Centrální rady. Okolnosti se zatím totiž naprosto změnily. V tom čase padla koaliční vláda po povstání sociálně demokratických bolševiků v Petrohradě a nová vláda, jimi pak organisovaná — »vláda národních komisařů« — nedocházela uznání ani ve vojsku ani ve veřejnosti. Ruská republika klesla do dlouhé anarchie, její oblasti fakticky se oddělily od sebe a musily žít svým životem a samy bojovat proti hnutí, jež vyvolala bolševická hesla: »Všecka vláda sovětům!« (radám dělnických, vojenských a selských zástupců). Agenti koaliční vlády v Kyjevě z počátku, viníce hned Centrální radu, že drží s bolševiky, chtěli zničit právě tak bolševiky, jako Ukrajince — a posílali na ně též svá vojska — kozáky, české družiny, junkery a j. Avšak to se jim nepodařilo; intrika byla prohlédnuta a zástupci staré vlády musili opustit Kyjev a vše, co měli ještě v rukou. Ale tehdá také v bolševických kruzích objevily se plány rozbít Centrální radu, pod hesly její buržoasnosti — a dopomoci k veškeré vládě místním sovětským dělnickým a vojenským zástupcům, pak utvořeným. Kyjev a celá Ukrajina koncem října se ocitly v hrozné situaci mezi těmito dvěma nepřátelskými tábory. V Kyjevě a jiných místech řinčely zbraně a mračna krvavých bojů se táhla nad celou zemí.

Za těchto okolností zdálo se největší potřebou utvoření jediné, silné vlády v zemi. Tyto resoluce byly přijaty i Centrální radou — než to vše bylo ještě málo: jediný způsob upevnění její vlády bylo přenesení státního fundamentu na ni. Generální sekretariát nemohl dlouho viseti v povětrí jako orgán centrální vlády, — které nebylo, a pro kterou nebyly žádné naděje, že by se mohla utvořit. Musil se státí vládou ukrajinského státu. Tímto směrem se vyslovil již koncem října vojenský sjezd. Od toho času debatovalo se o této otázce mezi frakcemi. Centrální rady, které přišly k definitivnímu názoru, že Ukrajinská republika musí být prohlášena

bez meškání, ale že toto prohlášení nemůže se omezit jedině na formálnost — spolu s tím musí umožnit uskutečnění demokratického a socialistického charakteru nového, obnoveného státu ukrajinského. Za dohody frakcí ukrajinských sociálních demokratů a sociálních revolucionářů byl vypracován projekt třetího universálu. Centrální rada, který byl též s malými změnami Centrální radou přijat a prohlášen dne 27. listopadu.

Třetí universál prohlašoval Lidovou ukrajinskou republiku a spolu s tím zrušoval soukromé vlastnictví hospodářské půdy a zaváděl osmihodinovou dobu pracovní, kontrolu produkce, oznamoval kroky k rychlému míru, amnestii za politická provinění, zrušil trest smrti, sliboval reformu soudnictví a administrace a zřízení národně-personální autonomie pro neukrajinské národnosti. Byl to grandiosní program, k jehož uskutečnění aspoň částečnému Centrální rada a Generální sekretariát vynakládaly všechny své síly, rovněž jako na provedení voleb do ukrajinských ústavních sborů, které měly vésti státní a sociální budovu ve formách ne již revolučních, ale konstitučních.

To vše nebylo lehké. Po celý ten čas Ukrajina žila ve stavu vnitřní války. Vláda lidových komisařů, která na nějaký čas upevnila svou moc v Petrohradě a Moskvě, na severní a západní frontě, volala svá vojska do boje s Centrální radou, aneb posunovala oddíly vojenské, které ji uznávaly, na území ukrajinské, s neurčitými, dvojakými instrukcemi. Ukrajinská vláda odzbrojovala pak nepřátelské oddíly a posílala je z Ukrajiny v zájmu zabezpečení pořádku. Protože nepustila bolševického vojska na Don, na kozáky, aby se vyhnula boji, a že za to volně propustila z fronty domů kozácké pluky, vláda »lidových komisařů« ohlašovala nepřátelství a koncem listopadu též zahájila pravidelnou, formální válku proti Ukrajině.

Vytýkala generálním sekretářům Ukrajiny protirevoluční politiku, spolek s donským atamanem Kaljedinem a různými re-

akčními elementy. Ve svém ultimatu požadovala, aby ukrajinská vláda pustila bolševická vojska přes Ukrajinu, přerušila styky s Donem a uznala vládu sovětů na Ukrajině. — Ukrajinské vládě ani nenapadlo řídit svou politiku dle rozkazů lidových komisařů, a bojovat proti těm, které bolševici označí za protirevolucionáře, předati samosprávné a administrační úřady dělnickým a vojenským zástupcům, kteří již projeví svou neschopnost k vládě. Tu bolševická vláda prohlásila Centrální radu za sbor reakčních, buržoasních, poměščických elementů. Zahrnula Ukrajinu svými agitátory, kteří šířili demagogické lži o Centrální radě a Generálním sekretariátě (na př. namlouvali lidu, že jsou tam sami generálové a proto že se to jmenuje »generální«). Počala trestati Ukrajinu penězi: zastavila vysílání peněz do jakýchkoli institucí, takže ukrajinská vláda musela spěšně pustiti v oběh vlastní peníze. Ostatně zahájila pak vojenské operace formálně, vrhajíce na Ukrajinu vojska, jež mohla sehnati ze severní a jižní fronty, aby zřídila bolševickou vládu a zničila Centrální radu. Současně bolševické organizace Ukrajiny svolaly do Kyjeva v prvé dny prosince sbory zástupců dělnických a vojenských sovětů v té naději, že na nich bude možno vynésti rozhodnutí, že přebírají vládu po Centrální radě a tím že ona i ukrajinská vláda bude povalena,

Ale rána chybila cíle: v ustanovený den byli svoláni zástupci selští s tím úmyslem, aby sjezd byl skutečným projevem vůle národnosti a tento sjezd, doplněný selskými delegáty, stál rozhodně na straně Centrální rady. Osmé zasedání Centrální rady, určené na polovinu prosince, projevilo pevnou a neoblomnou vůli ukrajinského občanstva obhájit autoritu své vlády a suverenitu Ukrajinské republiky, která se již fakticky stala samostatnou a nezávislou. Všecka opatření Centrální rady a Generálního sekretariátu, aby postavily federalistickou organizaci proti faktickému rozkladu Ruska, který již, díky bolševikům, počal, byla nadarmo. Národové v oblasti Ruska nechtěli tvořiti federaci bez účasti největšího člena, Velkoruska, a to nepro-

jevilo své vůle v tom směru, jednak proto, že bylo paralysováno bolševickou anarchií, jednak a to více, že se stále nemohlo odervati od svých centralistických plánů. Ukrajinská volání zůstala bez odpovědi. Naděje na federalisaci nebylo a proto právě ukrajinský národ musil svou státnost utvrzovati formami politické samostatnosti. Zachrániti se před anarchií a záhubou mohl jen tím, jestliže prohluboval a zesiloval svou státnost a oddělenost, aby nesplynul s oním chaosem, který byl okolo, a který hrozil zatopiti i jej samotna.

Ukrajinská republika.

V druhé polovině prosince postavení Ukrajiny stalo se ještě hroznější. Bolševická agitace nebyla bez následků. Ve vojsku nastal nový rozklad. Oddíly, které stály na frontě a v zázemí, drancovaly a rozebraly vojenský majetek, ostatek nechávaly nazmar, odcházely o své vůli domů, loupíce pak též vše, co jim přišlo do cesty. Ve vesnicích bylo stále více elementu anarchistického, který vlekl za sebou slabší části rolnictva a terrorisoval vskutku odporně. Loupení a ničení panského majetku, továren a závodů přijímalo stále hromadnější charakter. Bohatství země hynulo, její produktivní síly byly podřaty.

S druhé strany vyvstala bouře politických bojů. Hrstka bolševiků, svolávších na kyjevském sjezdu vládu sovětů, vjela do Charkova a inscenovala tam sjezd »rad dělníků doneckého a kryvorožského rayonu, rad vojenských a z části selských«, jak to ohlašovali bolševici. Tento falšovaný sjezd se odbýval dne 13. prosince; »Centrální výkonný komitét«, který se postavil proti Centrální radě, jako »orgán vlády celé Ukrajiny«, oznámil Generálnímu sekretariátu svých »lidových sekretariátů«, že Centrální rada nepředstavuje vůli ukrajinského dělnického národa, a vyzýval jej do boje proti ní. To vše by bylo skončilo asi zcela operetně, kdyby na neštěstí do Charkova ne-

byla pronikla bolševická vojska, anebo lépe řečeno, bandy vojáků, námořníků a různých najatých individuí, které stály pod Bilhorodem, jakoby si klestily cestu na Don. Jejich příchod osmělil též místní elementy, zhubnované tam bolševiky; místní obyvatelstvo bylo terrorisováno, ukrajinská posádka, která vytrvala dva týdny, složila konec konců zbraň.

Potom bandy bolševických vojáků a t. zv. červených gardistů, jakž takž vyzbrojených dělníků a jiného lidu, najatého bolševiky, místo aby šly na Don bít se s protirevolucí, jak říkaly, počaly postupovati po železnicích ukrajinských, obsadily místa a důležitější body doneckého rayonu, odkudž se vrhly do kraje katerynoslavského; pak se počaly šířit na Poltavsku a Chersonsku. Jako v Charkově, tak i zde obyčejně přiblížení bolševických »ešalonů« (bolševických nájezdníků) dávalo síly k povstání a uchvácení moci v městech, stanicích, železničních uzlech, elementům, sympatisujícím s bolševiky — složeným z dělníků, různých mimotřídních elementů a levných revolučních stran, převážně neukrajinských — velkoruských a zvláště židovských (neorganisovaných v národních židovských organizacích). Vlivem jejich agitace nadešla demoralisace a rozklad i v nově organisovaných, ukrajinských oddílech vojenských. Vojáci přesvědčili se, že jde tu o boj na sociálním podkladě za úplnou socialisaci ukrajinské vlády, proti buržoasním elementům, jak nazývali Centrální radu, a tak mnoho ukrajinských vojáků (nebo kozáků, jak je počali nazývati v ukrajinských krajích), když nepřešlo na stranu bolševiků, prohlašovalo se za neutrální, nebo opouštělo své pluky a samovolně se rozjíždělo domů, jak se to stalo hlavně v předvečer svátků vánočních.

Vlivem těchto úspěchů bolševismu i moci, otřes zachvátil též vedoucí politické kruhy ukrajinské. Nemalou úlohu v tom hráli ruští sociálně-revoluční elementy, se kterými šli společně (blokovaly) na volbách ukrajinští sociální revolucionáři; nyní ruští leví sociální revolucionáři, spojivše se s bolševiky, táhli za sebou též jisté elementy ukrajinských sociálních revolucionářů.

hlásající, že bolševismus se jeví jako logický rozvoj revolučně-socialistických přání, a že bolševická hesla musí býti ukrajin-skými socialisty přijata z důvodů taktických, jestliže nechtějí býti smeteni bolševismem. Centrální radu jest třeba rozpustiti na sjezdu delegátů selských, dělnických a vojenských sovětů, a vládu předati místním sovětům; vůbec že jest třeba vycházeti vstříc bolševismu, dokud se nevybouří a neopadne souhlasem s jeho sociálními reformami a dohodou s vládou lidových komisořů. Agitace a kolísání v tomto směru byly již v osmém zasedání Centrální rady, když byli vybízeni k účasti členové všeruských ústavních sborů, zvolení z Ukrajiny, mezi nimiž byli též leví sociální revolucionáři z Charkovska. Přesídlili potom do Petrohradu, kam část jich odjela, aby si ujasnila perspektivy ústavních sborů. U bolševiků a levých sociálních revolucionářů byla projevována naděje, že až vládu vezmou do rukou ukrajinští sociální revolucionáři, tu organisují vládu spolu s blokem levých sociálních revolucionářů, tím že odstraní krizi, skončí válku s Ruskem, se sověty lidových komisařů, a vůbec utiší bouře na Ukrajině atd.

Toto vše otráslо strašně nebezpečně ukrajinskou politikou v tak kritický moment. Koncem prosince a na začátku ledna levobřežná (od Dněpru) Ukrajina a Černomoří byly v rukou bolševiků. — Poltava, Katerynoslav, Oděsa, Kremynčuk. Odtud stahovali se kruhem stále užším okolo kyjevského rayonu, postupovali z východu, ze severu, z jihu a jihozápadu, kde ještě dlely vojenské oddíly napolo v rozkladu, stojící již pod bolševickým vlivem. V samotném Kyjevě se všech stran, na pravo, na levo procházela zaujatá agitace proti ukrajinské vládě, Centrální radě a Ukrajincům vůbec. Přivedla téměř k úplnému rozkladu zdejší ukrajinské pluky, které ještě nedávno s takovou silou pronikaly do Kyjeva, aby svými těly hájily ukrajinský stát. Ukrajinská vláda pocítila, že jí hoří půda pod nohama. V obtížné situaci byla i Centrální rada. Rozhodla se předati vládu ukrajinským ústavním sborům čtvrtým universálem, určeným na 9. leden

1918. Ale volby, určené na konec prosince, pro bolševický vpád, anarchii, rozvrat v komunikaci téměř úplný, byly odloženy a tak těžké, základní otázky ukrajinského života, které mělo vyřešiti ústavní shromáždění — jako na př. otázka federace či samostatnosti ukrajinské republiky, zákon zemědělský a jiné, stály před Centrální radou a vyžadovaly na ní rozhodnutí.

Neobyčejné obtíže vyvolávala též záležitost likvidace války s centrálními mocnostmi. Od samého počátku revoluce, na všech sjezdech, sborech, ukrajinské obyvatelstvo projevovalo své vřelé přání, aby válka byla co nejrychleji skončena, válka, do níž byla zavlečena proti své vůli na přání carské vlády Ukrajina. Avšak pokud Ukrajina neprohlásila své samostatnosti třetím universálem, nemohla v té záležitosti nic podniknouti, nemajíc možnosti vystoupiti aktivně a bezprostředně v mezinárodní politice. Toho času ruská vláda i Lvova i Kerenského, nechtěla vstoupiti na půdu likvidace války, naopak usilovala podporovati spojené mocnosti aktivními, vojenskými akcemi se své strany. Bylo to u nich strašným omylem, který zadusil ruskou revoluci a který hrozil nebezpečnými eventualitami Ukrajině. Bolševický »sovět lidových komisařů«, uchopivší do svých rukou vládu, vzal na se mezi jiným též rychlé ukončení války a koncem listopadu započala mírová vyjednávání s centrálními mocnostmi v Brestu. Centrální rada, která mezi jinými motivy prohlášení Ukrajinské republiky měla na zřeteli i tuto možnost iniciativy v mezinárodních vztazích, rozhodla se takéúčastniti se vyjednávání. Státy dohodové (entente), Francie a Anglie, které si pospíšily uznati Národní republiku ukrajinskou (s počátku Francie, pak Anglie), snažily se přemluvit ukrajinskou vládu, aby nevcházela v mírová vyjednávání s centrálními mocnostmi, slibující jí za to veškerou pomoc a vše možné, na konec i lákadly všeho druhu, ale ukrajinská vláda nepovažovala za možné odstoupiti od toho, co považovala za svou povinnost vůči svému národu a ponechati Ukrajinu na milost a nemilost centrálním mocnostem. Vyslala tedy do Brestu delegaci, aby spolu

s delegáty lidových komisařů vyjednávala za čestný mír a když delegáti sovětů lidových komisařů počali věc protahovati, brzo projevující pohotovost k míru, brzy nazpět ustupující v žargonu bolševické fraseologie, Centrální rada zplnomocnila svou vládu a ji zároveň i delegaci vésti vyjednávání neodvisle od ruské delegace a uzavřítí mír.

Uprostřed nekonečných porad stran, které v horečné atmosféře Kyjeva, ve smrtelném strachu o budoucnost ukrajinského státu, se táhly dnem i nocí v budově Centrální rady celou polovinu ledna m. r., konec konců většina Centrální rady se vyslovila pro rozhodnou politiku a proti taktice ústupků bolševismu a dohodě s ním. Dne 9. ledna, určeného pro ukrajinské ústavodárné shromáždění, bylo rozhodnuto universálem Centrální rady prohlásiti Ukrajinou republiku státem samostatným, neodvislým, aby měla volnou ruku v úpravě svých mezinárodních a vnitřních vztahů, a aby byla odňata půda všem mísením do vnitřní správy Ukrajiny, jakožto jedné, jak říkali, z částí budoucí ruské federace, a aby boj s bolševickými bandami byl postaven na správnou půdu — boj Velkoruska za zničení Ukrajiny a — povstání proti ukrajinskému státu a na politický boj, jak tomu rozuměli všichni neutrálové.

Mělo to význam opravdu nejen principiální, ale i čistě praktický. V principu ukrajinské frakce a strany uznávaly dále federaci za nejužitečnější formu státního života v budoucnosti. Ale v daný moment, kdy všichni málo naklonění, aneb prostě nepřátelští ukrajinskému elementu a síle, kdy všichni obránci jednoty a nedílnosti ruské říše skrývali se pod klamnou maskou federalismu, hlásající federalismus jen proto, aby brzdili další svobodný rozvoj ukrajinského státního a hospodářského budování ať už tím, že zdůrazňovali jednotnost ruské revoluce, jednotnost ruských továren, jak to charakterisoval jeden řečník Centrální rady — bylo zřejmo, že v zájmech úspěšné obrány svobodného zřízení Ukrajiny musí pevně stát na půdě nezávislosti a samostatnosti. Když sověty lidových komisařů sňaly se svého pra-

poru staré heslo »svobodného sebeurčení národů až do úplného oddělení«, a prohlásily, že stojí na půdě ruské federace a že na tomto podkladě uvádějí v jednotu proletariát ruský a ukrajinský a když dohodové státy, vlastně diplomatictí zástupci Francie, chápajíce se slov třetího universálu, kde se hovořilo, že Ukrajina vstoupí jednou ve svaz budoucí ruské federace, hrozili jí v případě separátního míru vším tím, čím disponovali na Ukrajině — bylo jasno, že jest třeba odstraniti všecky dvoj-
smyslnosti a nejasnosti a odložiti federaci, až se ujasní, kdy a s kým bude federace; nyní jest třeba pevně státi na principu úplné samostatnosti ukrajinské republiky.

Fakticky jí již byla, když na místě rozbitého ruského státu nebyl organisován federativní spolek. Bylo to projeveno již v osmém zasedání Centrální rady a uznáno zástupci centrálních mocností a dokonce zástupci sovětu lidových komisařů na konferenci v Brestu 30. prosince minulého roku. Ale bylo třeba i formálního a právního potvrzení a to bylo učiněno čtvrtým universálem, principiálně řešeným dne 9. ledna. Universál prohlašoval ukrajinskou republiku za »samostatný, na nikom nezávislý, volný, suverenní stát ukrajinského národa«. Generální sekretariát přeměnil na »radu národních ministrů«. Nařizoval jí dovésti ke konci vyjednávání započatá s centrálními mocnostmi, bez ohledu na jakékoliv překážky, jakékoliv části bývalé říše ruské a užití tvrdých a rozhodných opatření k obraně a očistění Ukrajiny od bolševiků a jiných parazitů. Prohlásil demobilisaci armády a ukázal na potřeby ve spojení s tím — vybudování zničeného kraje, přivedení továren a závodů do mírového stavu a j. Naznačil řadu sociálních reforem pro pracující lid (jako rozvinutí principů prohlášených třetím universálem) — předání země do rukou pracovníků, nacionalisaci lesů a podzemního bohatství, organisaci nezaměstnaných, zavedení monopolisace obchodu s nejpotřebnějšími věcmi pro pracující lid, kontrolu nad bankami atd.

Universál byl přijat definitivně a fakticky prohlášen Centrální

radou 11. ledna, ale datum zůstalo ze dne 9. ledna — dne principiálního schválení tohoto vážného aktu, který se stal pro mnohé kamenem úrazu. Mezi samými Ukrajinci našly se skupiny do té míry ovládané ruskou kulturou a státností, přivyknutím na jednotu Ruska anebo tradičním heslem federativnosti, že nesouhlasily se samostatností ani jako s přechodní formou k federaci. Ještě více jest to třeba říci o skupinách neukrajinských, o Ukrajincích, kteří se odnárodnili a považovali se za Rusy, Rusech skutečných a pak židech, kteří nestáli na podkladě reálních interesů židovského obyvatelstva Ukrajiny a pokládali za nutné vyjeviti svůj protest proti rozluce se židovskými organizacemi Ruska.

Samostatná Ukrajina.

Byly také jiné okolnosti a motivy, které přivedly dva měsíce později ukrajinské strany a celou Centrální radu k prohlášení samostatnosti Ukrajinské republiky. Když bylo nemožno svolati ústavodárný sbor na určený den 9. ledna, protože východní Ukrajina byla v rukou bolševického vojska a samotný Kyjev byl blokován, Centrální rada považovala za nutné pro tu dobu rozhodné slovo. V principu uznávala dále federalisaci jako nejužitečnější formu, ale s druhé strany pohrávání si s termínem »federace«, která stále zakrývala centralizační snahy přívrženců »jediné nedělitelné Rusi«, stále více diskreditovalo tento termín v očích ukrajinské veřejnosti. Pro daný moment nebylo uprostřed ruských stran ani jediné poněkud konsolidované strany, která by byla s to, aby skutečně pevně a upřímně na tomto principu se vyslovila pro federalisaci.

Dokonce i bolševická ruská vláda, t. zv. »sovnarkom« (totiž Sovět Narodnych Komisarov), ač v theorii přiznávala Ukrajině »právo sebeurčení až k úplné odluce«, ve skutečnosti chtěla řídit vnitřní záležitosti a politiku na Ukrajině, naprosto

neberouc zřetel k jejímu sebeurčení, a když bolševické požadavky nebyly uskutečňovány, sovětská vláda podnikla válečné tažení proti Ukrajině. Ukrajinská Ústřední Rada byla donucena přijmouti tuto skutečnou válku. Kromě toho faktická neujasněnost státních poměrů mezi Ruskem a Ukrajinou valně ztěžovala ukrajinské vládě okamžitou likvidaci války s ústředními mocnostmi, čeho domáhalo se od ní ukrajinské obyvatelstvo.

Veškeré tyto okolnosti vyžadovaly okamžitou formalisaci onoho skutečného stavu, v němž se ocitla Ukrajina: fakticky stala se už samostatným, neodvislým státem, jenž měl své peníze, vojsko, vedl samostatnou mezinárodní politiku, ale formálně nevyhlásila ještě dosud své neodvislosti, odkládajíc vyřízení této otázky až do svolání ukrajinského zákonodárného shromáždění. Když však vojenské důvody znemožnily sejití toho v určenou dobu, ukrajinské strany Centrální rady pokládaly za nemožné dále protahovati této záležitosti a tak 9. ledna 1917, když měla se sejíti Ukrajinská Konstituanta, Centrální rada vydala svůj IV. universál, vyhlášující formálně a právně naprostou samostatnost Ukrajinské lidové republiky.

Mimo sbírku »Poznejme Ukrajinu«, nákladem »Času«, vydány byly ještě tyto publikace:

Dr. V. Koroliv: Ukrajinský národní hrdina **Simon Petljura** (s podobiznou). Cena 3 K.

Týž: Simon Petljura — Héros national Ukrainien.

T. Ševčenko: Jan Hus (Kacíř). Český překlad F. Tichého. S předmluvou dra Št. Smal-Stočkého a česky transkribovaným ukrajinským originálem básně. Cena K 2.50.

V tisku jsou:

Anglický, německý překlad výše uvedené studie Korolivovy.

Jar. Nečas: Východoevropská tragedie a Ukrajinci. (Životné síly nové Ukrajiny.)

Dr. Š. Dnistrijanskýj: Ukrajina. (Přehled ukrajinské otázky s národopisnou mapou.) Přeložil prof. N. Havel.

Co nejdříve vyjde několik sbírek **ukrajinských lidových pohádek** s ilustracemi předních ukrajinských umělců.

K tisku se chystá sborník **Ukrajinská kultura**, který v řadě studií a pojednání podá přehledný obraz původní ukrajinské vzdělanosti v jejím historickém rozvoji.

